

žeme, kde jest tu jaké principium divisionis? Zdá se, že důvody a forma jsou tu smíšeny dohromady.

A konečně pokud jde o mravnost. Na str. 136. a dalš. i na str. 44,—46. není mravnost pojímána sociologicky, nýbrž s hlediska humanitní filosofie. Podle Durkheima, kterého si vzal autor pro svoje donucení za základ, vyznačuje mravnost i právo táž utlačivá moc a nelze proto, jak autor na str. 137. činí, dělati mezi nimi rozdíl právě v bodu donucení. Celé pojetí mravnosti jest u Dra Koblížka úplně nesociologické a jeho obsahem jest „idea dobra a spravedlnosti“. V tomto směru je ovšem diskuse nemožná, ježto to patří do sféry osobního přesvědčení jednotlivcova, můžeme však konstatovati, že vyvozovati z takového filosofického pojetí theorie sociologické, jest pro moderní sociologii nemožné.

Přes všechny tyto výtky musíme uznati poctivou snahu autorovu propracovati se k pravdě, i když po sociologické stránce s ním souhlasiti nemůžeme. Opustí-li autor příště svoje příliš právnické myšlení a podaří-li se mu proniknouti ducha sociologického badání, získá teprve předpoklady pro sociologické studium jevů právních; pak snad dojde cíle jeho opravdové úsilí, jež projevil v tomto spise. *Zdeněk Ullrich.*

Z NOVĚJŠÍ LITERATURY O REVISI FRANCOUZSKÉ ÚSTAVY.

Moderní stát přinesl v 12. čísle VI. ročníku referát o díle Bernarda Lavergne: *Le gouvernement des démocraties modernes*, v němž se autor přimlouvá za obrození francouzského demokratického státu reformou parlamentarismu a francouzského volebního práva. Krisí demokracie, která se přiostrčila krisí hospodářskou, zabývala se poslední dobou ve Francii řada knih i časopiseckých článků. Zaznamenáme dnes některé projevy, které se už nespokojují pouze menšími reformami, zejména reformou parlamentní práce, nýbrž volají po revisi francouzské ústavy. Jsou to: André Tardieu: *L'heure de la décision*, Paris, Flammarion 1934, Maurice Ordinaire: *La révision de la Constitution*, Paris, Payot 1934, *Leçons sur la réforme de la Constitution*, Paris, Collège libre des sciences sociales 1933, Corcos: *La réforme de la Constitution*, Paris, Les Cahiers des droits de l'homme 1933, B. Mirkine-Guetzévitch: *La révision constitutionnelle* (*Revue politique et parlementaire*, 1933), *La révision de la Constitution française* (*L'Année politique française et étrangère*, 1934/1), R. Poincaré: *Illustration* 1933, str. 488, Joseph-Barthélémy (*L'Intransigeant*, 12. III. 1933), G. Doumergue (*Revue „1934“* No. 18).

Tardieu soudí, že Francie nepotřebuje sahat k cizím vzorům, aby se zachránila ze zmatku. Nevyhovovaly by jí ani bolševismus ani fašismus ani hitlerismus. Je pouze třeba obnovit autoritu. Kdyby se sešla konference velmocí, stáli by proti Francii: diktátor americký, vládnoucí cenám, mzdám a měně; diktátor italský, mající absolutní osobní moc; diktátor německý, který své odpůrce uvěznil a diktátor ruský, který se jich zbavil. Jediné v Anglii je předseda parlamentní vlády, ale také ten je už několik let u moci. Ve Francii bylo od příměří třicet vlád. Francouzský zástupce by musil očekávat, že během jednání této konference bude doma poražen k vůli nějaké bezvýznamné otázce vnitřní politiky. Zde je třeba nápravy.

Vada je v ústavě, která oslabuje výkonnou moc ve prospěch moci zákonodárné. Zákonodárci sami pak podléhají různým voličským oligarchiím a jsou nuceni dávat přednost jejich zájmům před zájmem obecným. Vládu nemá už ministr, který třeba za

měsíc odejde, nýbrž rozpočtový zpravodaj, který zůstane. Tak na př. v ministerstvu veřejných prací se vystřídal za sedm let jedenáct ministrů. Rozpočtového referenta mělo toto ministerstvo pouze jednoho.

Ústavu z r. 1875 odhlasovalo, jak známo, protirepublikánské shromáždění. Jméno republiky se do ústavy dostalo jen jaksi mimochodem a proti výkonné moci je v ní spousta opatrných záruk. President republiky je zcela bezmocný. Ministerský předseda pak musí být stále k dispozici různým sněmovním výborům, pokud nechce být obviňován z neúcty k parlamentarismu a diktátorských choutek. V plenu je vydán stálým interpelacím, které nejsou ve Francii ničím omezeny. Tomu se říká parlamentní kontrola, ale je to vlastně tyranie. Vládne vlastně sněmovna.

Ale i ta je otrokem — různých soukromých zájmů. Už před volbou (Francie nemá volby podle kandidátních listin stran) musí kandidáti slibovat svým voličům, že budou hájit jejich zájmů. A tak ve sněmovně hájí 275 poslanců zájmy automobilismu, 230 zájmy vinařů, 200 zájmy zemědělců, 160 zájmy chovatelů. 370 poslanců hájí železničáře, 320 živnostníky, 220 obchodní cestující, 200 bývalé vojáky, 165 trhovce, 145 vkladatele, 105 řepaře, 240 státní zaměstnance, 220 hasiče, 210 pensisty, 195 poštovní zaměstnance, 185 trafikanty, 80 nájemníky atd. atd.

Výsledkem hájení těchto různých soukromých zájmů je zvýšený rozpočet. Proti předválečnému rozpočtu se zvýšil dnešní francouzský rozpočet o 42%. Hlavně ovšem rozpočet osobních nákladů, neboť, praví T., materiál nehlasuje. A tak poslanec, který měl původně rozpočet kontrolovat a brzdit, jej zvyšuje.

T. soudí, že východiskem není silný jedinec, jak někteří navrhují, nýbrž silná výkonná moc. Té by bylo lze dosáhnout revisí ústavy. Nebojí se revise jako někteří, kteří se obávají, že by mohla vést třeba k změně republikánské formy. Pokládá to za nemožné vzhledem k změněnému 8. článku ústavy, revidovanému republikány r. 1884, jenž stanoví, že republikánská forma vlády nemůže být předmětem revise. A tak revise ústavy je zákonná, možná, nutná. Jejím účelem by bylo obnovit neodvislost výkonné moci vůči všemocným zákonodárným sborům.

Na prvním místě by bylo právo samotné výkonné moci rozpustit sněmovnu. Podle ústavy z r. 1875 může to provést pouze president republiky a ještě jen se souhlasem senátu. T. cituje známé státovědce Esmeina a Duguíta, kteří oba pokládají právo výkonné moci rozpustit sněmovnu v parlamentní soustavě za přirozené, zákonné a nutné a za nejúčinnější záruku voličstva a národní svrchovanosti proti všemocnému parlamentu. Rovněž praktický politik Waldeck-Rousseau pokládal toto právo výkonné moci za důležitou protiváhu parlamentu a za důležitou součást demokratického zřízení.

T. líčí, jak došlo r. 1875 k 5. článku ústavy o rozpuštění sněmovny. Tehdejší Národní shromáždění vidělo v senátu hradbu proti revoluční straně, jakousi „komoru odporu“ proti poslanecké sněmovně. Proto svěřilo senátu právo svolit k rozpuštění sněmovny. Měla to být i jakási náhrada za to, že senát, který se nevolí obecným hlasovacím právem, nemohl porážet vládu. To bylo r. 1875, ale od té doby se mnoho změnilo. Senát se už dnes neliší od poslanecké sněmovny jako tehdy. Polovinu jeho členů tvoří bývalí poslanci, kteří by nebyli ochotni jít proti svým bývalým kolegům. Kromě toho si dnes senát osobuje právo porážet vládu. A tak je senát nedobytnou pevností. Poráží vládu jako sněmovna, může odmítnout rozpuštění sněmovny a sám nemůže být rozpuštěn.

Tak vlastně nemůže dojít k rozpuštění sněmovny a dochází k porušení rovnováhy

mezi výkonnou mocí a parlamentem; francouzský režim je parlamentním jen podle zdání. Proto navrhuje T., aby sněmovnu mohl rozpustit prezident republiky na návrh ministerského předsedy. T. se nebojí, že by tak byla země vydána stálým volbám. Vláda, poražená sněmovnou a cítící, že nemá důvěru v zemi, neodvážila by se nových voleb, a naopak vláda, těšící se popularitě v lidu, měla by v ruce zbraň proti kuloárním intrikám.

Jako druhou reformu navrhuje T., aby právo navrhopvat zvýšení rozpočtu měla pouze vláda. Nemyslí, že by to bylo protidemokratické, neboť základní myšlenkou finanční pravomoci poslanců bylo povolování rozpočtů, nikoli navrhování. Parlamentní kontrola tu byla zřízena jako brzda. Gladstone řekl 1886, že ústavní úlohou sněmovny není zvyšovat vydání, nýbrž snižovat je. Jediné vláda má mít právo navrhopvat rozpočty, poněvadž jediné ona má celkový přehled o finanční potřebě země na jedné straně a její finanční kapacitě na straně druhé. Tak by se nejen zastavilo stále zvyšování francouzského rozpočtu, ale povznesla by se i morálka veřejného života. Neboť poslanec je dnes — právě pro tuto svou výsadu finanční iniciativy — otrokem různých voličských oligarchií, kterým musí slibovat finanční výhody. Takto by poslanci získali znovu neodvislost.

T. navrhuje konečně i některé reformy volební. Především volební právo žen, poněvadž demokracie, v níž je polovina národa zbavena hlasovacího práva, je pouze demokracií podle slova. T. ukazuje, že volební právo žen mělo všude dobré výsledky a vytýká francouzskému senátu, že je odmítá schválit nikoli proto, že je nepokládá za spravedlivé, nýbrž proto, že se prý obává jeho reakčních důsledků. „Ale“, T. praví, „buď jsme demokraty nebo jimi nejsme. Říkáme-li, že jimi jsme, je cynické zbavovat část národa možnosti vyjádřit své mínění jen proto, že se toho mínění bojíme, aniž je ostatně známe. Není demokracií režim, kde jsou ženy postaveny na úroveň dětí, blbců a bláznů.“

Druhou reformou volebního práva je T-ovi referendum. Není pro zavedení různých druhů švýcarského referenda, jako je veto, povinné referendum o ústavních zákonech a referendum iniciativní. Je spíše pro poradné referendum Severoamerických Spojených států a navrhuje, aby si při jednání o důležitých otázkách mohl prezident republiky na návrh ministerského předsedy vyžádat takto souhlas nebo nesouhlas lidu.

V závěru své knihy zdůrazňuje T. znovu, že ve Francii není dnes autority. Vůdcem není prezident republiky, který se omezuje jednak na representaci, jednak na mechanické řešení vládních krisí. Vůdcem není ani předseda vlády, kterou pronásleduje sněmovna, ani ministři, kteří jsou v stálém rozporu mezi požadavky svého úřadu a požadavky poslanců. Tyto nejisté poměry vedou podle T-a Francii do revoluce. Proto je třeba především vyrovnat rovnováhu moci mezi sněmovnou a výkonnou vládou a dát vládě právo rozpustit sněmovnu, jako má sněmovna právo porazit vládu.

Tyto všechny otázky nejsou podle T-a jen otázkami politického a sociálního režimu Francie, nýbrž jsou otázkou její civilizace. A tou je svoboda: svobodně žít, myslit a mluvit; nebýt vystaven, bez záruk, bití, vězení nebo smrti. Tuto civilisační tradici přejala Francie jako kapitál od Řeků, Římanů, humanistů, svých filosofů a svých revolucí. Měřítkem této civilizace je člověk. Neváží si tak vnějšího pokroku jako vnitřní kvality a pokládá za nejvyšší projev lidské činnosti mravní vývoj osobnosti. Francie hájila vždy toto pojetí civilizace. Měla smysl pro nutnou kázeň, které vyžaduje vláda, ale zároveň vždy věřila v člověka, jeho důstojnost a jeho právo. Ještě dnes myslí Francie,

v souhlasu se svým Prohlášením lidských práv, že „svoboda je v tom, mohu-li činit vše, co neškodí druhému“.

Dnes se staví na všech stranách proti těmto základům francouzského života. Na místo úcty k osobnosti a její svobody staví diktaturu lidí a systémů.

Tito lidé jsou často talentovaní a tyto systémy nepostrádají velikosti, ale zabíjejí to, co Francie miluje — svobodu. Je to stará historie, v níž kdysi hráli úlohu ničitelů svobody Gotové, Hunové, Mongolové, Turci. Dnes změnila tato asijská mystika mas jméno a proti západnímu právnímu pojmu statiky si říká dynamismus. Jejím podkladem je však stále číselná převaha: dnes se jí říká třída nebo rasa. Doktrina tohoto dynamismu se zakládá na pohrdání lidskou osobností, kterou snižuje na „lidský materiál“, jímž vládne diktatura — nebo puška. Filosofii tohoto hnutí je síla. V ulicích Berlína se pářily knihy jako za Omara v knihovnách Alexandrie. V Německu bili a vyháněli Židy jako kdysi v Asii obětovali cizince.

T. se obává, že i na Francii čeká tento osud, nevzchopí-li se k reformám svého zřízení. V jednom století zažila úpadek šlechty, království, cesarismu a buržoasie. Demokratický režim musí být očištěn od nečistých přínosů — jinak i on zahyne. T. končí: Buď obnovíme autoritu svobodně přijímanou nebo se skloníme pod autoritou vnučenou. Aby Francie zachránila svobodu a tím i mír světa, musí obnovit autoritu.

Jako Tardieu tak i Ordinaire, bývalý místopředseda senátu, soudí, že francouzské nesnáze vznikly tím, že byla porušena rovnováha mezi mocí výkonnou a zákonodárnou. Politický vývoj zbavil presidenta republiky téměř všech práv, která mu dávala ústava z r. 1875, výkonná moc přešla na předsedu vlády, kterého tato ústava vůbec neznala, ale ten je vydán na milost a nemilost sněmovně.

O. probírá různé současné reformy: nemyslí, že by bylo lze uskutečnit ve Francii italské korporační zřízení, neboť sociální složení, temperament a kultura Francie by se těžko přizpůsobovaly podobné služebnosti. Nevěří vůbec, že by syndikalismus a korporatismus mohly vyvést demokracii z krise. Nedůvěřuje ani t. zv. zmocňovacím zákonům, poněvadž to jsou opatření rázu příliš provisorního, než aby mohla vyléčit nemocný režim, není také přívržencem referenda, při němž může — zejména ve větších státech — dojít k značným omylům. Místo referenda doporučuje volby po rozpuštění sněmovny. Pak se nehlasuje o osobách, ale také ne o jediné otázce, nýbrž o určitém politickém programu.

O. není pro diktaturu: zbavuje politických svobod, podrobuje jednotlivce kolektivě a přispívá k všemocnosti státu. Každá diktatura nechá za sebou zkázu: ne snad hmotnou, ale mravní, poněvadž není možno, aby režim násilí a mlčení nezanechal stopy na lidském charakteru. Ostatně, ani budoucnost diktatur není jistá. Málo kdy přežijí svého původce. Mohou sice vytvořit i užitečné věci, ale není k tomu jiných prostředků?

Je možno vytvořit i v parlamentarismu silnou vládu, která je výsledkem dobrovolné kázně a parlamentarismus zachrání tím, že jednak posílí moc výkonné vlády, jednak — zejména omezením finanční pravomoci sněmovny — dá sněmovně více neodvislosti od voličstva.

O. navrhuje, aby se vzala poslancům iniciativa finančních návrhů, stanovila přísná pravidla neslučitelnosti poslaneckého mandátu s různými funkcemi, zavedlo zkoumání ústavnosti zákonů, provedla volební reforma (návrat ke kandidátním listinám pouze s jedním skrutiem), aby ověření mandátů neprováděla sama sněmovna, aby se — v zájmu neodvislosti poslanců — prodloužila doba trvání mandátu, ztížila praxe inter-

pelací. Konečně je O. pro právo předsedy vlády rozpustit sněmovnu. Kdykoli cítí, že jeho většina se drobí nebo se příliš odpoutává od jeho programu, kdykoli chce zabránit pádu vlády nebo se z něho vzpamatovat, ba i tenkrát, kdy sám stojí pevně a chce provést nějakou důležitou reformu, před níž váhá jeho většina nejsou si jista míněním země, má mít předseda vlády možnost povolát lid k osudí.

O. však soudí, že ani tyto reformy by zcela nestačily. Bude nutno vytvořit na troskách dnešních skupin skutečné strany a vrátit se k základnímu principu parlamentního režimu, to jest k dvěma stranám, které se střídají u vlády se svými většinami. O. přiznává, že se toto dílo jednoty a kázně bude těžko provádět v zemi neodvislého galského ducha, ale pokládá to za jedinou záchranu parlamentarismu.

Leçons sur la réforme de la Constitution přináší úplný návrh nové ústavy: Podle ní jsou tři shromáždění: poslanecká sněmovna, hospodářský a sociální senát (složený ze zástupců krajských hospodářských rad a zástupců stavovských), konečně zákonodárná rada, v níž jsou právníci a členové, jež jmenují sněmovna, senát a vláda. Tato rada připravuje zákony, sněmovna je může pouze přijmout nebo zamítnout, senát má právo veta. V tomto případě nastupuje referendum. Jsou z něho vyňaty otázky finanční, rozpočtové a mezinárodní smlouvy. — President republiky má značnou moc a je politicky odpovědný. Tři čtvrtiny sněmovny ho mohou sesadit. Toto usnesení musí však být schváleno referendem; ne-li, je rozpuštěna sněmovna. President může zrušit na čas ústavní záruky, má právo rozpustit sněmovnu. Ministři jsou odpovědni presidentu. Je-li vyslovena nedůvěra jednomu ministru, musí odstoupit. Pro votum nedůvěry je třeba podpisů třetiny sněmovny a třídní lhůty nebo musí být odhlasováno dvěma třetinami sněmovny.

Návrh Ligy pro lidská práva (Corcos: *La réforme de la Constitution*) je velmi obsírný. Zdůrazňuje volební právo žen, poměrné zastoupení, inkompatibilitu, občanskou a trestní odpovědnost ministrů, referendum a právo rozpustit sněmovnu i senát. Návrh přejímá mnoho z nových ústav střeoevropských států, ale Mirkin-Guetzévitch ukázal v dobrozdání, které si od něho Liga vyžádala, že většina těchto ústav byla už revidována, případně zrušena, některá jejich ustanovení nebyla vůbec podrobněji vymezena (referendum u nás). Mirkine-Guetzévitch doporučuje Lize, aby soustředila své reformní úsilí hlavně na rozpuštění sněmovny a změnu jednacích řádů sněmovny a senátu.

Poincaré není pro ústavní revisi. Soudí, že hlavní příčina dnešních nesnází není v ústavě, nýbrž ve sněmovních jednacích řádech. Hlavní překážku vidí ve výborech, které působí vládě zbytečné potíže a nenechávají jí dostatečnou volnost jednání. Tuto vadu by však bylo lze odstranit revisí sněmovního řízení. Je zajímavé, že Poincaré hájí výsadu sněmovny zvyšovat rozpočet a navrhopvat vydání.

Ani Joseph-Barthélemy není pro revisi ústavy. Je třeba změnit volební řád sněmovny i senátu, zrušit některé parlamentní výsady (hlavně výsady finanční komise), je třeba uplatňovat zásadu rozpuštění sněmovny. Ústava z r. 1875 umožnila Francii nejen, že se padesát let zotavovala, nýbrž tato ústava vydržela i ve zkušebním ohni války. Není třeba ji měnit, nýbrž pouze přizpůsobit republiku novým poměrům.

Doumergue je hlavně pro obnovu rovnováhy mezi výkonnou mocí a zákonodárnými sbory. Ty jsou dnes chráněny, kdežto výkonná moc je vydána jejich útokům. D. se přimlouvá hlavně za možnost rozpustit sněmovnu, kdykoli by se octla v rozporu s vládou. Poslanci by pak nesvrhovali vlády tak lehkomyšlně, když by jim hrozila pro-

cedura nových voleb. Zato by však bylo možno prodloužit trvání mandátu o dva roky a tak zvýšit poslaneckou neodvislost.

Mirkiné - Guetzévitch je, právě tak jako Tardieu a Ordinaire, pro rozpuštění sněmovny bez souhlasu senátu podle anglického vzoru. Volby po takovém rozpuštění mají pak politický ráz referenda, poněvadž voličové nehlasují pak pro osoby a stranické kombinace, nýbrž musí zaujmout stanovisko k určité zásadní otázce, k vůli které byla sněmovna rozpuštěna. Zato se staví M.-G. proti referendu. Referendum, které bylo za doby Velké Revoluce logickým důsledkem nauky o svrchovanosti lidu, není dnes, v době, kdy jsou demokratická zřízení už ustálena, než technickým problémem. Jeho zastánci ho hájí hlavně jako opravného a kontrolního prostředku parlamentní zákonodárné činnosti. Někteří ukazují také na výchovnou stránku referenda, které povznáší úroveň politického vědomí nejšířších mas. Avšak referendum má i své stinné stránky. I jeho zastánci uznávají na př., že ho nelze dobře užít na otázky zahraniční politiky, kde je třeba zvláštní znalosti mezinárodního práva a zájmu o ně. V otázkách vnitřní politiky není referendum nutné tam, kde je ústavně zavedeno petiční právo. Pokud se týká otázky, že při referendu hlasuje občan „svobodně“ a nikoli stranicky jako při volbách, je toto tvrzení pochybné v dnešní době, kdy tisk představuje tak mocnou sociální sílu a dovedl by jistě voliče pro referendum zpracovat. M.-G. tvrdí, že politicky nahrazují referendum volby provedené po rozpuštění sněmovny. Podle něho referendum jako normální zákonodárné zařízení by porušovalo zákonodárnou jednotu a autoritu výkonné moci, jež tvoří dvě základní pravidla parlamentarismu. Neboť demokratické zákonodárství určité vlády musí být postaveno na základě určitého jednotného programu, který vláda systematicky provádí. Toto dílo nemůže být rušeno reformami, které nevyjadřují žádnou obecnou linii a jsou jen jednotlivými rozhodnutími bez jakékoli souvislosti.

M.-G. tvrdí, že dnes je jiný poměr mezi parlamentem a výkonnou mocí než na př. za Velké Revoluce. Dnes není již tehdejšího boje mezi oběma a dnešní demokracie vyžaduje v zájmu hladkého technického řízení rozšíření moci výkonné vlády. Život je dnes mnohem složitější, mnoho otázek se řeší administrativně, i příprava zákonů vyžaduje zvláštní kompetence vládního technického aparátu. Tak hraje dnes všude vláda větší úlohu než zákonodárné sbory. Je středem činnosti v demokracii. Je ovšem kontrolována — poslanci, tiskem. V nových evropských ústavách — jako ve všech revolučních aktech — se dávala větší moc zákonodárným sborům. Ale záhy donutila krize tyto státy k revisím, které vždy vedly k posílení výkonné moci: buď v rámci demokratického veřejného práva nebo diktátorsky.

Řekli jsme již, že M.-G. neuznává již dnes boje mezi vládou a parlamentem. Dnes nejde ve volebním boji již o to získat většinu demokracie proti královské výkonné moci. Dnes jde jen o to dosáhnout vlády, aby strana mohla uplatňovat svůj program. Tedy hlavní věcí v současné demokracii je vytvoření vlády. Výkonná moc vychází stejně z voleb jako parlament, pouze jeho prostřednictvím. Proto nesmí být mezi nimi boj, nýbrž spolupráce. V zájmu řešení velkých problémů moderní demokracie musí nastoupit politicky na první místo výkonná moc, neboť silná exekutiva je technickou nutností svobodného republikánského života.

Z těchto rozborů vidíme, že si republikánská Francie uvědomuje vážnou situaci. Někteří autoři mluví dokonce o možnosti: buď revise ústavy nebo revoluce ve prospěch diktatury. Reformní návrhy nejsou velké. Téměř všechny omezují pravomoc sněmovny

ve věci finanční iniciativy, ale zdůrazňují, že tím vlastně vyvádějí poslance ze závislosti na voličstvu a tím posilují jeho mravní postavení. Neodvislost poslanců řeší rovněž některé návrhy prodloužením doby trvání mandátu. Téměř jednomyslně volají reformátoři po právu ministerského předsedy rozpustit sněmovnu. Soudí, že by se tak posílila stabilita vlád a že by politický primát umožnil vládám provést nutné reformy na záchranu demokracie.

Jk.

ERNEST S. GRIFFITH: CURRENT MUNICIPAL PROBLEMS. Houghton Mifflin Company, Boston 1933. Stran 293, cena ?

E. S. Griffith, který je profesorem politické vědy na Syracuse University v USA., proslavil se zejména svým spisem *Modern Development of City Government*. Dílo toto bývá velmi často citováno a mělo rozhodný význam také pro vědecký růst autorův, neboť se jím propracoval k vlastní metodě badání v oblasti politiky městské. Proto se také po úvodě nového díla, o němž zde referujeme, obírá především otázkou, jak se zmocnit městských problémů a zejména jakými metodami mají být analysovány naléhavé otázky moderního velkoměsta. Shledává, že metoda popisná, jež byla doposud nejběžnější, má přes všechny své přednosti ten nedostatek, že začasť klade rovnítko mezi „nové“ a „pokrok“, chápajíc tyto dva výrazy jako synonyma. Historická metoda, tak dlouho opomíjená, bude proto nejučinnějším korektivem a doplněním výzkumných postupů ostatních, zvláště když bude chápána jako nástroj studií srovnávacích. Historický zřetel má však důležité omezení: nesmí se zvrhnout v nekritické a bezvýhradné otročení minulosti; dřívější historický stav bude podkladem nové struktury, nikdy však se nesmí státi její náhražkou. Není bez zajímavosti, že autor v této souvislosti zdůrazňuje, jak málo doposud bylo využito možností městské správy ke službě občanům, a čtenář si domyslí, v čem třeba podle autora hledati hlavní nedostatek, když čte větu: Snad není vzdálená doba, kdy budou jednotlivé problémy města studovány za pomoci světla, jímž je může osvětlit studium sociologické, národohospodářské a psychologické. Griffith si tu zřejmě přeje a očekává nápravu od těsnější spolupráce praktického politika s vědeckým pracovníkem; nebo alespoň to, aby se politik hleděl poučiti z výsledků vědecky podepřených zkoumání. Kniha Griffithova je psána o poměrech amerických; myslím však, že se v tomto bodě, jakož i v četných jiných, můžeme k mínění autorovu připojit bez výhrady i my.

Největší překážkou zdárného rozvoje amerických měst je okolnost, že se městská správa ocitá v rukou různých zájmových skupin, jež si hledí jedině svého vlastního prospěchu a zájmů politických (t. j. obecných!) nedbají. Daří se tak korupci. Náprava se dnes hledá zpravidla ve zdokonalení administrativní techniky. Ale to nestačí, neboť příčiny korupce mohou být dvojího druhu: buď jsou způsobeny nedostatky mechanismu správního zřízení nebo se pramení z nesrovnalostí „motivů“, t. j. zájmových činitelů lidských; nebylo by dobře souhlasit ani s těmi, kdo říkají, že nezáleží na formě správy, jen když budou k této správě povoláni náležití mužové, ani s těmi, kdo zase jednostranně vyznávají všespasitelnost automatického působení konstitucí, zákonů, nařízení a pod., bez ohledu na význam činitele lidského.

Když se na otázku, proč jsou v městské administrativě určité nedostatky, odpoví, že příčinou je indiferentnost voličstva, materialismus dnešní doby, nechť řádných a schopných mužů k tomu, aby se ucházeli o vůdčí a nejvyšší odpovědná místa . . . atd., zůstává stále nezodpověděna základní otázka: proč to všechno? Nelze na ni od-